

Folketingets Forsvarsudvalg
Christiansborg

22. december 2011

Som bekendt besluttede den tidligere regering i oktober 2010 i lyset af Wikileaks' offentliggørelse af dokumenter vedrørende indsatsen i Irak, at der skulle udarbejdes en samlet skriftlig redegørelse til Folketinget. Redegørelsen skulle bl.a. basere sig på den skriftlige redegørelse, som Forsvarskommandoen var ved at udarbejde til Forsvarsministeriet på baggrund af en gennemgang af sagen.

Som det fremgår af regeringsgrundlaget "Et Danmark, der står sammen", vil regeringen nedsætte en undersøgelseskommission til at belyse baggrunden for den danske beslutning om deltagelsen i krigen i Irak og mulige problemer med Danmarks overholdelse af internationale konventioner i forbindelse med krigsførelsen i Irak og Afghanistan.

På baggrund af regeringens beslutning om nedsættelse af en undersøgelseskommission er arbejdet med de ovennævnte redegørelser indstillet. Det i forbindelse med arbejdet fremfundne materiale samt de foreløbige resultater af arbejdet vil selvsagt blive stillet til rådighed for den kommende undersøgelseskommission.

Der har siden udsendelsen af det danske militære bidrag til Irak i 2003 været afgivet en række svar til Folketinget om antallet af og håndtering af tilbageholdte i Irak. Det drejer sig f.eks. om svaret på S 6596 af 29. august 2006, S 2434 af 24. april 2007 og den foreløbige besvarelse af spørgsmål nr. 67 stillet gennem Forsvarsudvalget d. 23. november 2009. Disse besvarelser har bl.a. været baseret på oplysninger afgivet af Forsvarskommandoen.

På den baggrund orienterede min forgænger ved et brev af 18. april 2011 til Forsvarsudvalget kort om status i arbejdet med Forsvarskommandoens redegørelse. Af brevet af 18. april 2011 fremgår bl.a. følgende:

"Som grundlag for sin redegørelse foretager Forsvarskommandoen en omfattende gennemgang af et særdeles omfangsrigt arkivmateriale. Dette arbejde er endnu ikke afsluttet, men Forsvarskommandoen har oplyst departementet om, at der i forbindelse med den aktuelle gennemgang ikke anvendes den samme opgørelsesmetode som ved de tidligere besvarelser. Forsvarskommandoen har oplyst, at opgørelsen vil udvise et større antal tilbageholdte

end hidtil oplyst til Folketinget. Forsvarskommandoen har oplyst, at en af årsagerne hertil er, at opgørelsen tager udgangspunkt i et bredere og mere omfattende kildemateriale, end der tilsyneladende har ligget til grund for tidligere opgørelser.

Forsvarskommandoen har derudover oplyst, at baggrunden for ikke at anvende den samme opgørelsesmetode som tidligere er ønsket om at skabe et så godt og fyldstgørende overblik som muligt og et dækkende grundlag for udarbejdelsen af Forsvarskommandoens redegørelse.

Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at kommandoen i forbindelse med den aktuelle gennemgang endnu ikke har det fulde billede af antallet af tilbageholdte. Det skal bemærkes i tilknytning hertil, at opgørelser af antallet af tilbageholdte generelt er behæftet med en vis usikkerhed. Det skyldes, at det beror på en konkret vurdering af omstændighederne i hvert enkelt tilfælde, om en person kan siges at være "tilbageholdt," og hvorvidt tilbageholdelsen er foretaget af danske styrker. Disse vurderinger afhænger bl.a. af graden af magt-anvendelse, og om der reelt har været tale om frihedsberøvelse".

Forsvarschefen har nu i et brev af 16. december 2011 oplyst departementet om, at det indstillede arbejde med forsvarrets redegørelse har "tilvejebragt et tilstrækkeligt solidt grundlag til at kunne orientere om foreløbige, men repræsentative konstateringer vedr. undersøgelsens centrale spørgsmål og de tiltag der iværksættes med henblik på at fastslå, hvorvidt der er behov for ændring af gældende praksis på pågældende områder". Jeg vedlægger forsvarschefens brev til orientering.

Det fremgår af forsvarschefens brev, at der på en række områder (antallet og registrering af tilbageholdte, tilsyn med tilbageholdte, overholdelse af udstedte nationale direktiver samt rollefordelingen mellem danske og britiske enheder) - baseret på de foreløbige konstateringer - synes at have været tale om forhold, hvor tingene ikke har været i orden.

Indholdet af forsvarschefens brev bekræfter således rigtigheden af, at der nu nedsættes den af regeringen ønskede undersøgelseskommission, der, som det fremgår af regeringsgrundlaget, skal omfatte både Irak og Afghanistan.

På baggrund af forsvarschefens brev vil der tillige kunne sættes spørgsmålstejn ved indholdet af svarene på en række tidligere stillede spørgsmål fra Folketinget, jf. bl.a. ovenfor.

Resultatet af undersøgelseskommissionens arbejde må samtidig forventes også at kunne bidrage til en endelig afklaring af bl.a. disse tidligere stillede spørgsmål.

Det siger imidlertid sig selv, at det er vigtigt, at man gør, hvad man kan for at sikre, at de forhold, der omtales i forsvarschefens brev, ikke vil kunne forekomme fremadrettet. Forsvarschefen har iværksat et arbejde med henblik på at følge op på den viden, der nu foreligger. Det er et arbejde, som jeg har til hensigt at følge særdeles tæt. Jeg har derfor anmodet forsvarschefen om at holde mig indgående orienteret om fremdriften i dette arbejde.

Det skyldes selvsagt det forhold, at det er regeringen magtpåliggende, at vi i forbindelse vores deltagelse i internationale operationer både i ånd og bogstav lever op til vores folkeretlige forpligtelser samt vores egne nationalt fastsatte direktiver.

Særligt for så vidt angår Afghanistan og spørgsmålet om definitionen af tilbageholdelse har Forsvarskommandoen efter anmodning fra Forsvarsministeriet supplerende oplyst, at der siden 2007 i forsvaret har foreligget en klar definition af begrebet tilbageholdelse. Forsvarskommandoen har således oplyst, at der ved tilbageholdelse forstås enhver situation, hvor danske styrker foretager frihedsberøvelse og herved udøver faktisk og fysisk kontrol over en person, gruppe af personer eller enheders bevægelsesfrihed, uanset at dette er midlertidigt. Forsvarskommandoen tilføjer i den forbindelse, at anvisninger og instrukser om at afvente i et nærmere bestemt område under ransagninger, visiteringer, undersøgelser og lign. ikke anses for tilbageholdelse. Sådanne anvisninger kan kun afgives, når opgaveløsningen tilsiger dette og skal være så kort som muligt og ikke over fire timers varighed.

I forlængelse af forsvarschefens omtale af rollefordelingen mellem fx. danske og britiske enheder ved udførelsen af tilbageholdelser, har jeg i øvrigt noteret mig, at der er iværksat en afklaring af, hvorvidt der er behov for at udgive mere dækkende, klarere og om muligt mere kortfattede direktiver. Jeg har bedt forsvarschefen om at blive løbende orienteret om dette arbejde. Jeg har yderligere bedt forsvarschefen om umiddelbart at indskærpe, at en praksis som den anførte ikke må forekomme.

Med venlig hilsen

Nick Hækkerup

/Allan Rahbøl Jacobsen

FORSVARSCHEFEN

16. december 2011

Hon. Anker Jørgensen

Indstilling af Forsvarskommandoens Irak-undersøgelse

Forsvarsministeriet meddelte den 11. november 2011 Forsvarskommandoen, at ministeriets Irak-undersøgelse indstilles i medfør af, at der nedsættes en uafhængig undersøgelseskommission samt opfordrede Forsvarskommandoen til på tilsvarende vis at afrunde sit arbejde og forberede sig på at kunne overdrage det gennemgåede materiale og det gennemførte arbejde til kommissionen. Forsvarsministeriet har den 7. december 2011 anmodet Forsvarskommandoen om ligeledes at indstille sin undersøgelse, mens kommissoriet for undersøgelseskommissionen afventes.

Det har vist sig nødvendigt at foretage en gennemgang af et betydeligt mere omfattende kildemateriale, end det blev vurderet ved iværksættelse af Forsvarskommandoens undersøgelse. Det betyder, at undersøgelsen endnu ikke er fuldt tilendebragt.

Task Forcen, som blev nedsat til at forestå undersøgelsen, har orienteret mig om, at der på nuværende tidspunkt er tilvejebragt et tilstrækkeligt solidt grundlag til at kunne orientere om foreløbige, men repræsentative konstateringer vedrørende undersøgelsens centrale spørgsmål. Jeg finder det derfor nødvendigt at orientere forsvarsministeren om de konstaterede centrale forhold og de tiltag, jeg har iværksat med henblik på at fastslå, hvorvidt der er behov for ændring af gældende praksis på pågældende områder.

Markant forøgelse af antallet af dansktilbageholdte irakere

Forsvaret orienterede den 24. marts 2011 Forsvarsministeriet om, at de foreløbige undersøgelsesresultater indikerede, at undersøgelsen ville udvise et større antal tilbageholdte, end hidtil oplyst til Folketinget.

Undersøgelsen har fastslået, at antallet af danske tilbageholdte overstiger 500 personer. I forbindelse med tidligere opgørelser, vedrørende antallet af dansk tilbageholdte personer, har der været anført en række faktorer, som har medført usikkerhed vedrørende de opgjorte tal.

Det er konstateret, at der efter magtoverdragelsestidspunktet i august 2004 i et mindre antal tilfælde – i strid med de nationale direktiver og den fastsatte rollefordeling mellem

Irakiske enheder og internationale styrker – blev overdraget danske tilbageholdte personer til irakiske myndigheder.

Den foretagne gennemgang har fastslået, at der – især i Irak-periodens første del – ikke i tilstrækkelig grad blev registreret og systematiseret de nødvendige informationer om tilbageholdte, til at der kunne sikres et dækkende og blivende billede af indsatsen på området.

Det skal understreges, at der i det gennemgåede materiale ikke er fundet oplysninger om, at danske tilbageholdte, i tilknytning til tilbageholdelse eller overdragelse til anden nation, har været udsat for overgreb, er dræbt eller på anden måde har lidt overlast.

Det kan ikke fastslås, hvorvidt der i alle tilfælde er blevet gennemført de tilsyn, der var fastsat krav om i gældende nationale direktiver.

Revurdering af definitioner og fremgangsmåder

Fraværet af en national definition for begrebet "tilbageholdt", og de varierende procedurer for registrering og rapportering, ses, sammen med en erkendt uensartet arkivering af informationer, at være medvirkende årsager til de konstaterede forskellige opgørelser.

Der er iværksat en gennemgang af de i dag gældende definitioner for tilbageholdte og de procedurer, der gælder for håndtering og registrering af informationer herom. Dette centrale arbejde skal ensrette fremgangsmåder for informationshåndtering vedrørende tilbageholdte ved de udsendte enheder og for informationsudvekslingen mellem disse og de hjemlige militære myndigheder.

Der er endvidere iværksat en gennemgang af procedurerne for arkivering af sådanne informationer i forsvaret for at sikre, at relevante informationer hjemsendes til og arkiveres sikkert ved hjemlige militære myndigheder.

Samvirke med andre nationers enheder

Den danske bataljons samarbejde med andre nationers enheder afspejlede det multinationale operationsmiljø og rådigheden over forskelligartede kapaciteter, som enhederne naturligt støttede hinanden med. Imidlertid kan de underlagte og støttende enheders rådige kompetencer ikke i alle tilfælde alene forklare den praktiserede rollefordeling mellem fx danske og britiske enheder ved udførelse af tilbageholdelser. Således er engelsk personel i større omfang blevet anvendt til at forestå selve tilbageholdelsen, hvorved det har været opfattelsen, at danske enheder dermed ikke blev ansvarlige for tilbageholdelsen og de deraf følgende forpligtelser.

Et tæt samarbejde med enheder fra andre nationer forudsætter, at der til enhver tid – og på alle niveauer i enheden – er en opdateret og entydig viden om rollefordeling, kompetencer og ansvar for håndtering af eksempelvis tilbageholdte. Der er iværksat en afklaring af, hvorvidt der er behov for at udgive mere dækkende, klarere og om muligt mere kortfattede direktiver. Som led heri foretages en gennemgang af den uddannelse, der i dag gennemføres forud for udsendelse i internationale operationer i forhold til tilbageholdelsessituationer og den tilhørende håndtering heraf.

Konsekvent reaktion i tilfælde af overgreb

Undersøgelsen har fastslået, at den danske bataljon i Irak har reageret konsekvent og hensigtsmæssigt i de situationer, hvor der direkte er bevidnet overgreb eller hårdhændet behandling fra irakiske enheders side. Det kan også konstateres, at der blev truffet en række foranstaltninger til imødegåelse af sikkerhedstrusler mod bataljonens lokalansatte medarbejdere.

Undersøgelsens gennemgang har ikke afdækket forhold vedrørende overgreb eller manglende hensynsfuld behandling, der involverede dansk personel, som ikke allerede var kendt og undersøgt. Jeg skal bemærke, at de pågældende allerede kendte sager har været af en karakter, der betyder, at de på ingen måde kan sidestilles med de alvorlige forhold vedrørende overgreb m.v. under Irak-missionen, som i 2004 påkaldte sig betydelig opmærksomhed.

Afslutning

Afslutningsvis skal jeg bemærke, at der i sagens natur er sket en løbende erfaringsindhentning fra Irak-missionen og den efterfølgende internationale indsats. På den baggrund er der sket en fortsat udvikling af procedurer mv. Det skal derfor understreges, at det iværksatte arbejde skal kontrollere gældende praksis og i relevant omfang vil resultere i opdatering af procedurer mv.

KNUD BARTELS
general

Kopi til:
Departementschef Lars Findsen

Forsvarsminister Nick Hækkerup